

METODICKÉ USMERNENIE HLAVNÉHO ODBORNÍKA PRE ODBOR ZUBNÉHO LEKÁRSTVA PRE POSKYTOVANIE ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI POČAS PANDÉMIE COVID-19 – aktualizované 11.01.2021

4.verzia

Publikované v súlade s uznesením vlády Slovenskej republiky č. 113, 114 a 115 z dní 15-18. marca 2020, Opatrením Úradu verejného zdravotníctva SR pri ohrození verejného zdravia č. OE/791/89586/2020 z dňa vydaného z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 vyhlásenou dňa 11.3.2020 generálnym riaditeľom WHO.

1. Zubný lekár poskytuje telefonickú podporu, manažment, vyšetrenie a ošetrovanie pacienta počas štandardných hodín schválených príslušným VÚC pre ambulanciu zubného lekárstva (ďalej len "ambulancia"). Postupuje v súlade s aktuálnym znením Usmernenia Hlavného hygienika SR a platným štandardným, preventívno-diagnosticko-terapeutickým postupom pre COVID-19. Na dennej báze sleduje usmernenia, rozhodnutia a pokyny Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, orgánov samosprávy a hlavného odborníka MZ SR pre odbor zubné lekárstvo.
2. Pre účely týchto opatrení sú definované nasledovné kategórie pacientov:
 - 2.1. Bežný pacient – pacient COVID-19 negat.: každá zdravá osoba alebo osoba s negatívnym COVID-19 testom alebo bez iného respiračného ochorenia (napr. chrípky, nádchy, a pod.)
Klasifikácia prípadov.
 - 2.2. Možný prípad : Každá osoba, ktorá spĺňa klinické kritériá
 - 2.3. Pravdepodobný prípad: každá osoba, ktorá spĺňa klinické kritériá, má epidemiologickú súvislosť alebo každá osoba, ktorá spĺňa diagnostické kritériá
 - 2.4. Potvrdený prípad : každá osoba, ktorá spĺňa laboratórne kritériá.
3. **OŠETRENIE BEŽNÉHO PACIENTA**
 - 3.1. POŽIADAVKY NA PACIENTA PRED VYŠETRENÍM
 - pacient sa na ošetrovanie objedná telefonicky alebo e-mailom
 - pri vstupe do zdravotníckeho zariadenia pacient musí mať na tvári rúšku,
 - pacient pri vstupe do zariadenia si dezinfikuje ruky vhodným dezinfekčným prípravkom
 - personál zubnej ambulancie musí mať vždy prehľad, ktoré osoby v danom momente boli v čakárni. Ideálne, ak je v čakárni iba jedna osoba,

- personál v zubnej ambulancii musí mať na tvári ochranné rúško, ideálne respirátor a ochranné rukavice.

3.2. POSTUP PRED VYŠETRENÍM A OŠETRENÍM PACIENTA

Ošetrojúci zubný lekár alebo poverený zdravotnícky pracovník preverí podozrenie na ochorenie COVID-19 :

- meraním telesnej teploty bezkontaktným teplomerom,
- anamnestickým rozhovorom, ktorý je podporený čestným vyhlásením dotazníkom a podpisom pacienta,
- v prípade potreby antigénovým testom,
- z epidemiologických dôvodov je nevyhnutné eliminovať vzájomný kontakt pacientov v ambulancii. Ak to situácia umožňuje, čakáreň je pre pacienta uzavretá a pacient prídelený po predchádzajúcom telefonickom vyzvaní z auta, alebo vonkajších priestorov. V čakárni sa zdržuje minimálny počet osôb. Je vhodné po každom pacientovi zvýšiť frekvenciu dekontaminácie aplikáciou dezinfekčného sprayu (najmä na kľučky), aby sa zabránilo krížovej expozícii cez kľučky.
- V ambulancii zubného lekára pracuje nevyhnutný počet zamestnancov potrebný pre daný výkon obmedzený na minimum.
- Personál ambulancie dodržiava pri prevádzke ambulancie dôslednú hygienu a častejšiu dezinfekciu. Odporúča sa používanie oxidačných prostriedkov a prostriedkov, ktoré znižujú povrchové napätie hydrofóbných materiálov. K opakovanej kontaminácii dochádza kontaktom rukami najmä na klávesnice PC, kľučky na oknách, kľučka na autokláve /sterilizátore, ktoré je nutné dezinfikovať po každom pacientovi a na záver ordinačnej doby. Je potrebné pravidelne vetrať pred začiatkom ordinovania a medzi jednotlivými zákrokmi. Medzi jednotlivými zákrokmi je potrebné dezinfikovať povrchy, v prípade predpokladu kontaminácie aerosolom je vhodné použiť germicídny žiarič (najskôr dezinfekcia + germicid = spolu účinkovať). Z čakárne sú odstránené časopisy a ostatné, iné predmety, ktoré môžu spôsobiť kontamináciu.

3.3. POSTUP PRI OŠETROVANÍ PACIENTA

- Pravidelné umývanie rúk umývacou emulziou a teplou až horúcou vodou, najmenej 20 sekúnd, s následnou dezinfekciou prostriedkom na báze alkoholu. Ruky je dôležité umývať pred vyšetrením/ošetrením pacienta, predtým ako si natiahne rukavice a po ukončení ošetrovania pacienta.
- Ošetrojúci zubný lekár a asistujúca sestra alebo zubný asistent sú vybavení osobnými ochrannými, pracovnými pomôckami (ďalej len "OOPP") vhodnými na zabránenie expozícii kvapôčkovej respiračnej infekcie, prenášanej aerosólom. Tieto OOPP pre personál predstavujú:
 - dýchacia maska normy minimálne FFP2. Pokiaľ ošetrojúci zubný lekár disponuje maskou normy s výdychovým ventilom, túto je potrebné ešte prekryť chirurgickým rúškom, aby sa minimalizovalo riziko potenciálnej

kontaminácie ovzdušia, v prípade, že by bol zubný lekár asymptomatický nosič vírusu SARS-CoV-II. Tvárové ochlpenie u mužov je potrebné upraviť tak, aby dýchacia maska správne tesnila. Je potrebné klásť dôraz na správnu tesnosť masky a obmedziť dotyk s vonkajšou stranou masky.

- okuliare s bočnicami a / alebo celotvárový, priehľadný štít,
- ochranná pokrývka hlavy,
- jednorazový ochranný odev - oblečenie s dlhým rukávom zakrývajúce aj nohy. Pri ošetrovaní bežných pacientov alternatívu môže predstavovať klasický bavlnený chirurgický plášť, ktorý sa dá prať pri teplotách nad 65°C pre ochranu zubného lekára a sestry. Oblečenie je potrebné meniť po každom zákroku, pri ktorom vznikajú v ambulancii kvapôčky a infekčný aerosól. Pracovný odev pri praní sa nesmie miešať s bežným oblečením. Z hygienicko – epidemiologických dôvodov je jeho čistenie nutné vo verejných pracovniach na to určených alebo vo vlastnej réžii v práčke situovanej v priestoroch poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Vypraté prádlo musí byť vyžehlené bez použitia pary (t. j. na sucho),
- jednorazové rukavice,
- osobné predmety ako hodinky, prstene, retiazky, náramky je nutné odložiť mimo miestnosť, v ktorej sú vykonávané zákroky,
- je potrebné dôsledne separovať infekčný odpad v zmysle prevádzkového poriadku,
- automatizovať obliekanie a vyzliekanie ochranných pomôcok a vopred o tom zaškoliť všetkých pracovníkov. Inštruktážne video je k dispozícii na nižšie uvedenom linku:

<https://www.standardnepostupy.sk/prevenicia-a-oopp/>

3.4. INDIKÁCIE ZUBNOLEKÁRSKEHO OŠETRENIA v podmienkach zubnej ambulancie.

- Odporúča sa obmedziť používanie prístrojov, ktoré vytvárajú pri ošetrovaní aerosól (turbínová vítačka, ultrazvukové nástroje, pieskovače). Uprednostňujeme použitie vysokootáčkového otáčkového mikromotorového násadca s chladením vodou bez vzduchu, aby nedochádzalo k tvorbe kvapôčky a aerosólu. Pri použití vysokorýchlostného násadca odporúča sa použiť koferdam, ktorý znižuje riziko prenosu infekcie. Asistujúci aktívne odsáva. Použitie veľkých odsávačov znižuje tvorbu kvapôčok a aerosólu. Pacienta inštalujeme do vhodnej polohy, aby sme zabránili provokácii kašľania.
- Pred ošetrovaním je vhodné na začiatku zákroku nechať pacienta vypláchnuť roztokom 1 % peroxidu vodíka.

- Zubný lekár indikuje všetky preventívne, diagnostické a terapeutické zubnolekárske výkony v rámci svojho odborného zamerania.

4. **POSTUP PRE RIEŠENIE PACIENTA ako MOŽNÝ alebo PRAVDEPODOBNÝ PRÍPAD V SÚVISLOSTI S OCHORENÍM COVID-19**

Pacient telefonicky žiada o vyšetrenie alebo konzultáciu

Zubný lekár pacienta poučí, aby zostal doma, izoloval sa od ostatných členov a títo nesmú vychádzať z bytu. Poučí pacienta, aby kontaktoval príslušného všeobecného lekára pre dospelých alebo pre deti a následne títo preberajú starostlivosť.

V prípade akútneho problému v ústnej dutine, zubný lekár manažuje svojho pacienta do zubnej ambulancie vykonávajúcej ošetrovanie COVID suspektných pacientov v rámci regiónu, ktorých evidenciu vedie príslušný VÚC.

V prípade odkladného stavu v ústnej dutine, telefonicky poučí pacienta a odporúča kontaktovať zubnú ambulanciu telefonicky alebo emailom po negatívnom laboratórnom výsledku na COVID-19.

Požiadavky na pacienta s akútnym stavom vyžadujúcim zubnolekárske ošetrovanie :

- pacient sa na ošetrovanie objedná telefonicky alebo e-mailom.
- pri vstupe do zdravotníckeho zariadenia pacient musí mať na tvári rúško,
- pacient pri vstupe do zariadenia si dezinfikuje ruky dezinfekčným prípravkom s obsahom alkoholu,
- personál zubnej ambulancie musí zabezpečiť, aby v čakárni bola iba jedna osoba.

4.1. POSTUP PRED VYŠETRENÍM A OŠETRENÍM AKÚTNEHO PACIENTA

- Ošetrojúci zubný lekár alebo poverený zdravotnícky pracovník preverí podozrenie na ochorenie COVID-19 :
- meraním telesnej teploty bezkontaktným teplomerom
- anamnestickým rozhovorom, ktorý je podopretý čestným vyhlásením dotazníkom,
- v prípade potreby vyšetrením antigénovým testom ¹,
- z epidemiologických dôvodov je nevyhnutné eliminovať vzájomný kontakt pacientov v ambulancii. Ak to situácia umožňuje, čakáreň je pre pacienta uzavretá a pacient príde len po predchádzajúcom telefonickom vyzvaní z auta, alebo vonkajších priestorov. Je vhodné po každom pacientovi zvýšiť frekvenciu dekontaminácie aplikáciou dezinfekčného sprayu (najmä na kľučky), aby sa zabránilo krížovej expozícii cez kľučky.

¹ Zubný lekár môže požadovať pred ošetrovaním od pacienta, aby sa preukázal negatívnym antigénovým alebo PCR testom na Covid-19 nie starším ako 24h. V prípade potreby môže lekár rozhodnúť o vykonaní antigénového testu pred ošetrovaním.

- v ambulancii zubného lekára pracuje nevyhnutný počet zamestnancov potrebný pre daný výkon obmedzený na minimum.
- Personál ambulancie dodržiava pri prevádzke ambulancie dôslednú hygienu a častejšiu dezinfekciu. Odporúča sa používanie oxidačných prostriedkov a prostriedkov, ktoré znižujú povrchové napätie hydrofóbných materiálov. K opakovanej kontaminácii dochádza kontaktom rukami najmä na klávesnice PC, kľučky na oknách, kľučka na autokláve /sterilizátore, ktoré je nutné dezinfikovať po každom pacientovi a na záver ordinačnej doby. Medzi jednotlivými zákrokmi je potrebné dezinfikovať povrchy, v prípade predpokladu kontaminácie aerosolom je vhodné použiť germicídny žiarič (najskôr dezinfekcia + germicid = spolu účinkovať). Z čakárne sú odstránené časopisy a ostatné, iné predmety, ktoré môžu spôsobiť kontamináciu.

4.2. POSTUP PRI OŠETROVANÍ PACIENTA

- Pravidelné umývanie rúk umývacou emulziou a teplou až horúcou vodou, najmenej 20 sekúnd, s následnou dezinfekciou prostriedkom na báze alkoholu. Ruky je dôležité umývať pred vyšetrením/ošetrením pacienta, predtým ako si natiahne rukavice a po ukončení ošetrovania pacienta.
- Ošetrojúci zubný lekár a asistujúca sestra alebo zubný asistent sú vybavení osobnými ochrannými, pracovnými pomôckami (ďalej len "OOPP") vhodnými na zabránenie expozícii kvapôčkovej respiračnej infekcie, prenášanej aerosólom. Tieto OOPP pre personál predstavujú:
 - dýchacia maska normy minimálne FFP3. Pokiaľ ošetrojúci zubný lekár disponuje maskou normy s výdychovým ventilom, túto je potrebné ešte prekryť chirurgickou rúškou, aby sa minimalizovalo riziko potenciálnej kontaminácie ovzdušia, v prípade, že by bol zubný lekár asymptomatický nosič vírusu SARS-CoV-II. Tvárové ochlpenie u mužov je potrebné upraviť tak, aby dýchacia maska správne tesnila. Je potrebné klásť dôraz na správnu tesnosť masky a obmedziť dotyk s vonkajšou stranou masky.
 - okuliare s bočnicami a / alebo celotvárový, priehľadný štít,
 - ochranná pokrývka hlavy,
 - jednorazový ochranný odev (overall),
 - jednorazové rukavice, návleky na nohy,
 - osobné predmety ako hodinky, prstene, retiazky, náramky je nutné odložiť mimo miestnosť, v ktorej sú vykonávané zákroky,
 - je potrebné dôsledne separovať infekčný odpad v zmysle prevádzkového poriadku,
 - automatizovať obliekanie a vyzliekanie ochranných pomôcok a vopred o tom zaškoliť všetkých pracovníkov. Inštruktážne video je k dispozícii na nižšie uvedenom linku:

<https://www.standardnepostupy.sk/prevencia-a-oopp/>

4.3. INDIKÁCIE NEODKLADNÉHO ZUBNOLEKÁRSKEHO OŠETRENIA v podmienkach zubnej ambulancie :

- Pacientov vždy objednávame ako posledných v poradí.
 - Odporúča sa obmedziť používanie prístrojov, ktoré vytvárajú pri ošetrovaní aerosól (turbínová vrtáčka, ultrazvukové nástroje, pieskovače).
 - Pred ošetrovaním je vhodné na začiatku zákroku nechať pacienta vypláchnuť roztokom 1 % peroxidu vodíka. Následne je vhodné prekryť tvár operačnou plachtou s otvorom na ústa pre zabránenie prenosu kvapôčok a aerosólu pri dýchaní nosom.
- 4.3.1. ZUBNÝ KAZ/preparácia tvrdých zubných tkanív – odporúčame použitie vysokootáčkového mikromotorového násadca s chladením vodou bez vzduchu, aby nedochádzalo k tvorbe kvapôčky a aerosólu. Pri použití vysokorýchlostného násadca odporúča sa použiť koferdam, ktorý znižuje riziko prenosu infekcie. Asistujúci aktívne odsáva. Použitie veľkých odsávačov znižuje tvorbu kvapôčok a aerosólu. Pacienta inštalujeme do vhodnej polohy, aby sme zabránili provokácii kašľania.
- 4.3.2. AKÚTNE LÉZIE NA ÚSTNYCH SLIZNICIACH – erózie, vredy, kandidóza – liečba je nevyhnutná.
- 4.3.3. EXTRAKCIA ZUBA. Pri extrakcii podľa možnosti volíme manuálne chirurgické nástroje.
- 4.3.4. ENDODONTICKÉ OŠETRENIE – odporúča sa použiť koferdam.
- 4.3.5. RTG VYŠETRENIE : intraorálne röntgenové vyšetrenie môže vyvolať kašeľ a zvýšiť sekréciu slín, preto je nutné jeho indikáciu zvážiť. Extraorálne rtg metódy sú vhodnou alternatívou.

5. POSTUP PRE RIEŠENIE COVID-19 POTVRDENÉHO PACIENTA

Pacient liečený pre vírusové ochorenie COVID-19 je :

- a) v domácej liečbe – starostlivosti alebo
- b) hospitalizovaný na lôžkovom oddelení nemocnice určenej ako „červená zóna“

V prípade pacienta v domácej starostlivosti s akútnym problémom v ústnej dutine :

- 5.1. Pacient telefonicky alebo emailom kontaktuje zubného lekára, ktorý na základe symptómov posúdi či stav vyžaduje neodkladnú terapiu alebo ide o odkladný stav.
- 5.2. V prípade odkladného stavu v ústnej dutine, zubný lekár telefonicky poučí pacienta a odporúča kontaktovať zubnú ambulanciu telefonicky alebo mailom po negatívnom laboratórnom výsledku na COVID-19.

- 5.3. V prípade akútneho stavu zubný lekár manažuje svojho pacienta do zubnej ambulancie ošetrojúcej COVID pozitívnych pacientov v rámci regiónu, ktorých evidenciu vedie príslušný VUC.
- 5.4. V prípade vzniku abscesu alebo iného stavu, ktorý vyžaduje liečbu maxilofaciálnym chirurgom, pacienta odošle na špecializované pracovisko kliniky stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie univerzitnej nemocnice,
- 5.5. V prípade pacienta hospitalizovaného pre COVID-19 ošetrovanie zabezpečí v rámci komplexnej starostlivosti príslušné zdravotnícke zariadenie

6. POVINNOSTI POSKYTOVATEĽA

Štatutárny zástupca zdravotníckeho zariadenia zabezpečí zaškolenie zdravotníckych pracovníkov a ostatného personálu zubnej ambulancie s nácvikom konkrétneho postupu pri ošetrovaní pacienta v súlade so štandardnými postupmi zverejnenými na web stránke MZ SR a UVZ SR

- Zamestnanci, ktorí majú ochorenie podobné chrípke (ARI) (horúčka s kašľom alebo v krku, bolesti svalov) by nemali nastúpiť do práce.
- Zamestnanci, ktorí majú ťažkosti s dýchaním alebo dýchavičnosťou alebo sa považujú za vážne chorých, okamžite vyhľadajú lekársku pomoc – postup v zmysle Odborného usmernenia hlavného hygienika SR.
- Zamestnanci, ktorí sa vrátili zo zahraničia sa riadia pokynmi v zmysle opatrenia hlavného hygienika, resp. R UVZ
- Zamestnanci, ktorí boli v úzkom kontakte s osobou COVID-19 pozitívnou sa riadia opatreniami karantény, stanovenými usmerneniami VLD, resp. UVZ/ R UVZ.
- Zubní lekári patriaci do rizikovej skupiny populácie môžu počas zlej epidemiologickej situácie obmedziť prevádzku zubnej ambulancie minimálne v rozsahu ošetrovania akútnych pacientov, resp. poskytovateľ ZS musí zabezpečiť ošetrovanie akútnych pacientov.